

19 Priser på livsmedel

Kapitel 19 innehåller information om

- *Detaljhandelspriser för vissa livsmedel*
- *Konsumentprisindex för livsmedel*
- *Jordbrukets prisindex*

Sammanfattning

Detaljhandelspriser

I **tabell 19.1** visas genomsnittliga priser under senare år för ett antal olika livsmedelsprodukter. Redovisningen har inget annat syfte än att visa den allmänna prisnivån för dessa produkter vid olika tidpunkter. För studier av prisutvecklingen bör index användas (se nedan).

Konsumentprisindex

Enligt **tabell 19.2** har livsmedelspriserna sedan 1980 ökat med 140 % medan den allmänna prisnivån stigit med 167 %. Fram till början av 1990-talet var skillnaderna i prisutveckling den omvända, dvs. prisutvecklingen för livsmedel var snabbare än utvecklingen av den allmänna prisnivån. Bl.a. har justeringar av momssatsen för livsmedel bidragit till den långsammare utvecklingen av livsmedelspriserna under 1990-talet:

- Den 1 januari 1992 sänktes momsens på livsmedel från 25 till 18 %, vilket motsvarade en prissänkning med 5,6 %. Den höjdes till 21 % den 1 januari 1993, vilket motsvarade en prishöjning med 2,5 %.

- Den 1 januari 1996 sänktes momsens på livsmedel från 21 till 12 %, vilket motsvarar en prissänkning med 7,4 %.

Jämfört med 1980 har prisutvecklingen på livsmedel varit långsammast för kaffe och andra alkoholfria drycker, för frukt och grönsaker, för oljor och fetter samt för kött. Bl.a. fisk, sötsaker och glass samt spritdrycker och vin har ökat snabbare är priserna generellt. Ökningen av priserna på alkoholhaltiga drycker

har samband med momsbeläggningen av Systembolagets alkoholförsäljning med 25 % den 1 januari 1995 i samband med EU-inträdet.

Det kan noteras att restaurangpriserna ökade med nästan 250 %. Till denna höjning bidrar momsbeläggningen av serverings-tjänster med 21 % den 1 januari 1993 och höjningen av restaurangmomsen till 25 % den 1 januari 1995, även det en konsekvens av EU-inträdet.

Jordbrukets prisindex

Utvecklingen av jordbrukets olika prisindex sedan 1995 redovisas utförligt i kapitel 10. Nedan lämnas ett sammandrag av utvecklingen av de olika indexserierna (**Tabell 19.3**). Som konstateras i kapitel 10 har jordbrukets avräkningspriser utvecklats långsammare än kostnaderna för att ta fram olika produkter.

Om statistiken

Detaljhandelspriser

Den statistik som publiceras om genomsnittliga livsmedelspriser i konsumentledet baseras på det underlag som samlas in för konsumentprisindex. Denna prisinsamling kan av praktiska skäl inte omfatta alla livsmedelsvaror som konsumeras. För de tre stora dagligvarublocken – ICA, KF och Axfood – dras slumpmässiga urval om vardera drygt 300 varuvarianter (exklusive vissa färskvaror). Vilket urval som utnyttjas i de utvalda butikerna beror på vilken grossist som är huvudleverantör. För färskvarorna färskt bröd, färsk fisk, färsk frukt och färsk grönsaker insamlas priser på ett ur-

val av s.k. representantvaror. Detta urval görs selektivt med målsättningen att erhålla bästa möjliga representativitet. I butiken väljs slutligen den variant av varan som skall prismätas.

Prisuppgifter samlas in varje månad av SCB:s intervjuare vid besök i ett slumpmässigt urval av ca 60 butiker. Under åren 1983–1992 hämtades prisnoteringarna i stor utsträckning från cirkaprislistor, kompletterade med kampanjpriser i förekommande fall. Cirkaprismätningen kompletterades dessutom med prismätning i butik i december.

Konsumentprisindex

Den prisstatistik som SCB publicerar avser huvudsakligen indextal. Förekommande s.k. extrapriser noteras i index, men däremot ej värdet av rabattkuponger och prestationsberoende rabatter. Selektivt lämnade rabatter, exempelvis mot uppvisande av medlemskort samt återbäring, beaktas inte. Urvalet av noteringsställen förnyas årligen i december, vilket på ett slumpmässigt sätt inverkar på den tidsmässiga jämförbarheten. Direkta jämförelser med tidigare serier bör av bl.a. detta skäl inte göras. Index – och inte priser – bör användas vid studier av prisutvecklingen. Vid indexberäkningarna elimineras nämligen effekterna av urvalsbyten.

Konsumentprisindex (KPI) avser att mäta hur konsumentpriserna i genomsnitt utvecklar sig för hela den privata inhemska konsumtionen. Indexberäkningarna skall avse den genomsnittliga prisutvecklingen för en konsumtion med över tiden lika standard. De priser som mäts är de som konsumenten faktiskt betalar och som påverkas av bl.a. ändringar i indirekta skatter (moms) och subventioner. Konsumentprisindex beräknas av SCB enligt principer som fastställs av regering och riksdag.

Den relativa betydelsen av de i indexen ingående representantvarorna beaktas genom vägningstal. Dessa vägningstal visar hur stor värdemässig andel som olika varor och varugrupper representerar av den totala privata inhemska konsumtionen enligt SCB:s nationalräkenskaper. Vid uppdelning av konsumtio-

nen inom en grupp av varor och tjänster på mindre poster har använts bl.a. resultat från SCB:s senaste undersökning om hushållens utgifter och, när det gäller livsmedel, uppgifter från Jordbruksverket.

Konsumentprisindex är en kedjeindex med årslänkar. Varje årslänk beräknas med december föregående år som bas. Beräkningarna är upplagda för att möjliggöra prisjämförelser såväl på kort som lång sikt. Inför varje ny årslänk sker revidering av vägningstalen utifrån nya konsumtionsdata. Dessa nya konsumtionsdata utnyttjas också för beräkning av en särskild årslänk avseende december det gångna året. Långtidsindex, där 1980=100, bildar utgångspunkt för nästa års officiella indextal.

Beräkningarna baseras på ett butiksural och ett urval av varor/varuvarianter med under året fasta vikter. Inför varje ny årslänk uppdateras dessa urval och vägningstal. Därigenom mäts prisutvecklingen hela tiden i butiker och på varor som är tämligen representativa för det aktuella konsumtionsmönstret. Den direkta effekten på hushållens kostnader för livsmedel av exempelvis under året etablerade lågprisalternativ påverkar dock inte index.

Indelningen i varugrupper är ny fr.o.m. år 2000. Klassificeringen, COICOP (Classification of Individual Consumption by Purpose), är en internationell klassificering av hushållens privata konsumtion enligt SNA (System of National Accounts, se avsnitt 7.2), vilket tillämpas i EU-ländernas nationalräkenskaper. Syftet med det nya systemet i KPI är bl.a. att möjliggöra analyser och jämförelser av prisutvecklingen och den privata konsumtionen enligt nationalräkenskaperna. Index tal enligt COICOP finns framtagna bakåt till 1980.

Efter det att KPI för en viss månad offentliggjorts, sker ett formellt fastställande av totalindextalet. Det omprövas därefter inte, och gäller således i alla sammanhang där man i lagar, förordningar och avtal hänvisar till konsumentprisindex. Denna ordning gäller även fortsättningsvis. Vid några tillfällen har det skett misstag vid upprättandet av beräkningsunderlaget, som inneburit att index talen gett en i

någon mån missvisande bild av prisförändringen. Fr.o.m. våren 2000 redovisas i SCB:s publicering dels de oreviderade fastställda totalindexentalen fr.o.m. 1980 och dels reviderade s.k. *skuggindexental* för KPI totalt samt reviderade indexental för produktgrupper, konsistenta med skuggindexentalen. I tabell 19.2 sker för KPI totalt enbart redovisning av skuggindexental.

Jordbrukets prisindex

Innan livsmedelsråvaran blivit en konsumtionsduglig produkt skall den passera de olika leden i livsmedelskedjan, där den undergår olika slag av prishöjande bearbetningar och förändringar. Härtill kommer kostnaden för distributionen av varan. Det pris som primärproducenten får ut för sin produkt är alltså betydligt lägre än priset för den slutlige konsumenten.

På jordbruksområdet administrerar Jordbruksverket ett indexsystem med syfte att möjliggöra jämförelser mellan jordbruksprodukternas prisutveckling i olika produktions- och handelsled. Även indexental avseende prisutvecklingen på jordbrukets produktionsmedel ingår i systemet. Som anpassning till motsvarande indexsystem inom EU sker beräkningarna fr.o.m. 2000 med 1995 som basår (tidigare 1990). Indexentalen beräknas per månad. Indexsystemet beskrivs utförligt i kapitel 10.

Annan publicering

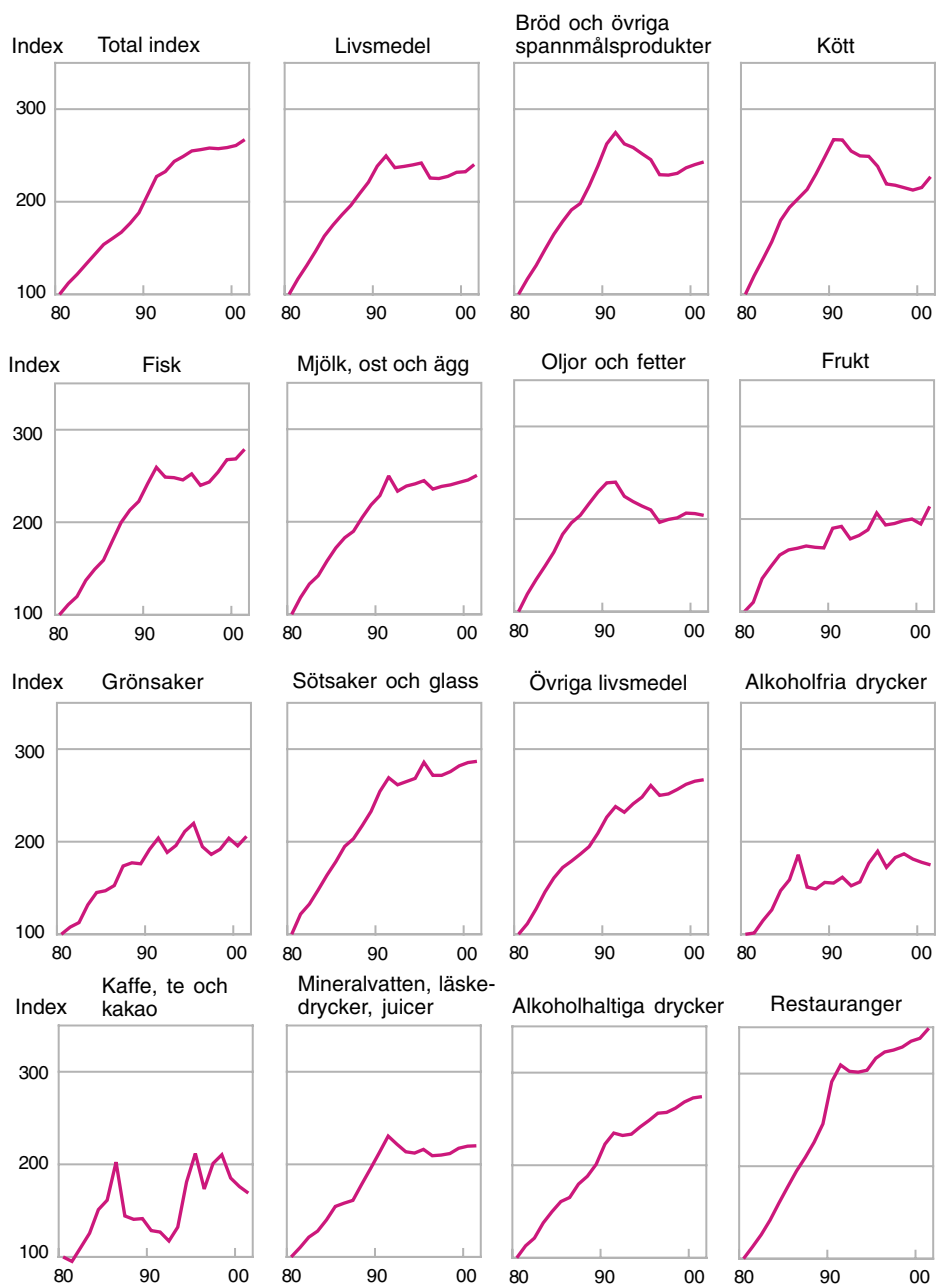
Prisstatistik publiceras varje år av SCB i Statistiska meddelanden, senast PR 15 SM 0201 "Konsumentprisindexental 1830–2001".

Konsumentprisindex redovisas månatligen och publiceras av SCB i Statistiska meddelanden i serie PR 14, "Konsumentprisindex". Publicering sker också i databas som kan nå från SCB:s webbplats www.scb.se. Den nya varuklassificeringen enligt COICOP har beskrivits i informationsblad bifogat Statistiska meddelanden P 14 SM 9911.

Jordbruksverket publicerade fram t.o.m. 1999 sina indexberäkningar i publikationsserien "Priser, prisindex, produktion och utrikeshandel inom livsmedelsområdet – Månadsstatistik". Fr.o.m. 2000 sker enbart publicering på Jordbruksverkets webbplats www.sjv.se under rubriken Statistik och fakta. Indexsystemet har omarbetats fr.o.m. 2000 och redovisas numera med 1995 som basår (tidigare 1990).

Diagram 19A
Konsumentprisindex 1980–2001 (1980 = 100)

Consumer Price Index

Källa: SCB, Konsumentprisindex.

Tabell 19.1
Konsumentpriser för vissa livsmedel. Årsmedelpriser, kr
Average yearly retail prices for selected foods

	Kvantitet	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Vetemjöl	2 kg	10,20	8,80	8,40	8,40	8,90	9,30	9,40
Knäckebröd ¹	400 g	11,80	10,80	11,70	12,80	13,30	13,40	13,90
Vetelängd	350 g	17,50	15,20	15,60	15,70	16,30	17,40	17,80
Nötkött, stek	1 kg	82,30	72,70	72,40	75,90	74,30	77,20	81,70
Nötkött, högrev	1 kg	70,80	61,50	59,10	61,00	57,80	58,10	63,40
Köttfärs, enbart av nöt	1 kg	58,00	50,40	45,90	47,00	43,70	43,90	51,50
Mellankalvstek	1 kg	137,10	113,70	112,10	114,60	101,30	118,90	117,90
Fläskkotlett	1 kg	54,90	50,70	52,10	52,90	52,00	56,60	56,50
Skinka, rökt, i skivor	1 kg	147,00	131,70	126,10	121,70	126,70	130,60	142,40
Blodpudding	1 kg	27,60	23,70	23,40	23,60	22,60	22,10	24,00
Falukorv	1 kg	47,90	42,60	41,70	42,40	40,40	40,60	43,40
Kyckling, djupfryst	1 kg	22,90	21,60	26,20	25,60	30,60	24,50	23,80
Sill/strömming, färsk	1 kg	27,50	27,40	31,20	33,80	33,50	33,60	36,50
Torskfilé, färsk	1 kg	69,70	59,40	67,10	78,30	83,90	89,60	97,40
Torskfilé, djupfryst	400 g	28,60	26,20	24,90	30,00	33,80	33,90	33,20
Mjök, 3 % fetthalt	1 l	6,30	6,00	6,10	6,20	6,30	6,40	6,60
Filmjök	1 l	7,30	7,10	7,30	7,40	7,40	7,60	7,70
Ägg, lösvikt ²	1 kg	29,50	25,50	27,20	19,00	18,30	18,80	18,40
Ost, herrgårds-	1 kg	62,60	62,20	61,00	60,70	62,40	62,60	62,00
Smör ³	500 g	40,40	41,20	41,80	20,90	21,40	21,70	21,50
Hushållsmargarin	500 g	12,80	12,10	11,30	11,10	11,50	11,80	12,00
Potatis ³	2 kg	8,30	6,85	5,90	13,00	16,50	14,20	14,80
Morötter, tvättade	500 g	6,00	5,80	5,80	5,90	6,30	5,60	6,40
Lök, gul	1 kg	9,80	5,50	6,00	8,00	6,40	5,80	7,30
Tomater	1 kg	21,40	19,50	18,70	21,30	19,60	22,10	21,50
Gurka	1 kg	21,20	17,40	19,30	19,50	17,90	20,60	20,30
Isbergssallad	1 kg	21,10	20,10	20,50	18,30
Apelsiner	1 kg	12,60	10,90	10,70	10,50	11,50	10,70	13,10
Päron	1 kg	14,60	13,10	12,90	14,30	13,30	13,70	15,40
Kaffe	500 g	38,10	29,30	36,70	38,60	31,90	30,50	28,80
Strösocker	1 kg	10,65	9,50	9,40	9,50	9,55	9,45	9,60
Läskedryck	1/3 l	3,80	3,60	3,30	3,40	3,50	3,50	3,60
Renat brännvin	1/1 but.	182,00	188,00	193,00	198,00	199,70	201,70	204,00
Öl, klass II	1/2 l	8,00	7,90	8,50	9,00	9,50	9,80	9,90

1) T.o.m. 1996 pris för 500 g; fr.o.m. 1997 pris för 400 g.

2) T.o.m. 1997 förpackade ägg; fr.o.m. 1998 lösviktsägg (1 kg).

3) T.o.m. 1997 pris per kg.

Källa: SCB, Konsumentprisindex.

Tabell 19.2**Konsumentprisindex (KPI), vissa livsmedelsvarugrupper enligt COICOP¹, skuggindex² (1980=100)***Consumer Price Index, different groups of food products according to COICOP, shadow index numbers*

	Total- index	Varav									
		Livs- medel	Bröd och övriga spann- måls- pro- dukter	Kött	Fisk	Mjök, ost och ägg	Oljor och fetter	Frukt	Grön- saker	Söt- saker och glass	Övriga livs- medel
1985	153,7	175,0	178,7	193,9	159,1	171,7	183,6	166,7	147,0	178,3	172,1
1990	207,6	238,5	262,5	267,1	241,6	228,2	239,1	190,1	191,6	254,3	226,5
1991	227,2	249,5	274,7	266,7	259,3	249,5	239,9	192,1	203,9	269,1	238,0
1992	232,6	236,8	262,5	254,7	248,8	233,0	224,6	178,6	188,4	261,5	231,8
1993	243,6	238,1	258,6	249,5	248,2	238,5	218,9	182,3	196,0	264,9	240,9
1994	248,8	239,8	251,9	249,0	245,8	240,9	214,0	188,4	211,1	268,4	248,2
1995	254,9	241,8	245,5	238,2	252,2	244,4	209,9	206,6	219,8	285,8	260,7
1996	256,3	225,6	229,2	219,2	239,9	235,2	196,5	193,6	194,7	271,7	250,1
1997	258,0	225,1	228,8	217,8	243,5	238,2	199,6	195,2	186,3	271,7	251,6
1998	257,3	227,4	230,7	215,2	254,2	239,8	201,3	198,2	191,8	275,7	256,5
1999	258,5	231,8	236,6	212,6	267,6	242,5	206,4	200,0	203,8	282,0	262,0
2000	260,8	232,4	240,1	215,4	268,4	245,1	205,9	194,7	195,5	285,5	265,4
2001	267,1	240,2	243,0	227,0	278,8	250,1	204,0	213,7	205,8	286,8	266,9

1) Fr.o.m. januari 2000 varuindelning enligt COICOP (Classification of Individual Consumption by Purpose).

2) Benämningen "skuggindex" indikerar att indextalen kan revideras i efterhand.

Källa: SCB, Konsumentprisindex.

Tabell 19.2 (forts.)

	Alko- hol- fria dryck- er	Kaffe, te och kakao	Mine- ral- vat- ten, läske- dryck er, juicer	Alko- hol- hal- tiga dryck- er	Varav Stark- sprit	Vin	Öl	Res- tau- rang- er
1985	158,9	161,3	154,5	160,8	159,2	164,2	157,5	177,5
1990	155,3	128,4	212,8	222,8	217,0	217,5	236,0	291,2
1991	161,6	126,9	230,5	234,8	226,2	227,7	253,6	309,3
1992	152,4	117,2	221,7	232,2	225,8	222,9	250,1	302,4
1993	156,6	132,2	213,6	233,6	231,3	224,7	245,7	301,5
1994	176,8	181,0	212,2	241,5	246,1	235,1	242,7	303,6
1995	189,7	211,8	216,2	248,4	251,7	250,9	242,5	316,6
1996	172,3	173,4	209,3	256,2	260,6	259,9	248,0	323,3
1997	182,9	201,0	210,0	257,1	267,2	263,4	240,0	325,4
1998	186,9	210,4	211,7	261,7	273,9	271,1	239,7	328,7
1999	181,3	185,2	217,4	268,3	279,0	283,0	241,7	335,0
2000	177,7	176,0	219,6	272,7	284,4	290,1	242,3	338,1
2001	175,0	169,0	220,1	274,1	288,0	288,2	245,4	348,9

Tabell 19.3
Prisindex inom livsmedelsområdet (1995=100)

Price index numbers in the food sector

		1996	1997	1998	1999	2000	2001
Produktionsmedelsprisindex ¹	PM-index	105,1	106,3	104,6	104,5	108,6	114,8
Avräkningsprisindex ¹	A-index	95,5	93,8	92,5	91,3	89,9	94,4
Producentprisindex för livsmedels- industrin, jordbruksreglerade livsmedel	PPI-J	98,9	100,0	99,4	102,0	102,5	107,7
Konsumentprisindex för jordbruksreglerade livsmedel, inkl. moms	KPI-J inkl. moms	93,1	92,6	93,1	94,9	95,4	97,8
Konsumentprisindex för jordbruksreglerade livsmedel, exkl. moms	KPI-J exkl. moms	100,5	100,0	100,6	102,5	103,0	105,6
Konsumentprisindex för ej jordbruksreglerade livsmedel, inkl. moms		93,1	94,7	96,6	97,2	96,4	99,7
Konsumentprisindex för livsmedel, inkl. moms		93,1	93,4	94,5	95,9	95,9	98,6
Konsumentprisindex totalt, exkl jordbruks- reglerade livsmedel		101,2	101,8	101,6	102,0	102,9	105,4
Konsumentprisindex totalt	KPI	100,5	101,0	100,9	101,3	102,4	104,8

1) Revidering av tidsseriens index 2001.

Källa: Jordbruksverket.